

Анотація

Фесенко Л. И. Правовая природа разъяснений Высшего специализированного суда Украины по рассмотрению гражданских и уголовных дел. — Статья.

В статье исследуется правовая природа разъяснений Высшего специализированного суда Украины по рассмотрению гражданских и уголовных дел, раскрывается их содержание и значение. Делается вывод, что они исполняют роль актов субсидиарного толкования, которые служат для судей дополнительными ориентирами по вопросам применения норм права.

Ключевые слова: Высший специализированный суд Украины по рассмотрению гражданских и уголовных дел, пленум, разъяснение, судебная практика.

Summary

Fesenko L. I. The Higher Specialized Court on the Civil and Criminal Cases of Ukraine Elucidations Legal Nature. — Article.

This article examines the legal nature of Elucidations of the Higher Specialized Court on the Civil and Criminal Cases of Ukraine, reveals their contents and significance. It is concluded that the Elucidations perform the role of subsidiary acts of interpretation, which serve for further guidance on the application of the law to judges.

Keywords: The Higher Specialized Court on the Civil and Criminal Cases of Ukraine, Plenum, Elucidations, Judicial Practice.

УДК 347.963:35.082.6

О. Г. Свида

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРИСЯГИ ПРОКУРОРСЬКИХ ПРАЦІВНИКІВ

На сучасному етапі розвитку Української держави неабияке значення має ефективність функціонування усіх державних органів, серед яких особливе місце займає прокуратура. Проте результати її діяльності в основному обумовлені кадровим питанням, тобто тим, хто здійснює повноваження з виконання функцій прокуратури. Питанням кадрового забезпечення свого часу було присвячене спеціальне засідання колегії Генеральної прокуратури України 15 квітня 2008 р. Тодішній перший заступник Генерального прокурора України С. Винокуров цілком справедливо відзначив: «Назрілою є необхідність глибокого аналізу справ з кадровим забезпеченням органів прокуратури і конституційного визначення нових підходів до вирішення кадрових проблем відомства» [1], що є актуальним і на сьогодні. На актуальність вирішення питань кадрового забезпечення органів прокуратури звертається увага і в наказах Генерального прокурора України, зокрема, в наказі «Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України» від 20 січня 2006 р. № 2гн [2] це питання розглядається як «ефективний засіб успішного виконання покладених на органи прокуратури завдань щодо утвердження верховенства права, зміцнення законності, захисту прав і свобод громадян та інтересів держави» (п. 1).

Тим чи іншим проблемам кадрового забезпечення органів прокуратури при-

свячені роботи В. В. Долежана [3], С. В. Ківалова [4], М. В. Косюти [5], В. Остапчука [6], Ю. Є. Полянського [7], В. В. Сухоноса [8] та інших.

Проте інститут присяги прокурорських працівників в науковій літературі досліджений не достатньо повно, оскільки прийняття присяги є підставою для перебування прокурорсько-слідчих працівників на посаді, а порушення присяги — є окремою підставою для звільнення.

Присяга прокурорсько-слідчих працівників має важливе морально-психологічне значення, оскільки особа публічно бере на себе обов'язок сумлінно виконувати покладені на неї обов'язки. У той же час слід підтримати правильну думку А. В. Пшонки, що «прокурорська присяга є концентрованим змістом прокурорських обов'язків. Більше того, складання особою присяги є юридичним моментом набуття статусу прокурора й допуском до прокурорської діяльності» [9, 91].

Зважаючи на величезне значення прийняття працівниками прокуратури присяги, в літературі активно обговорювалося питання щодо необхідності внесення відповідних змін до Закону України «Про прокуратуру» з приводу включення до статті 46 тексту присяги, що, нарешті, було зроблено лише 23 грудня 2010 р. [10].

Прийняття присяги та питання щодо її дотримання по-різному розглядається в законодавстві про прокуратуру країни пострадянського простору. За Законом про прокуратуру Латвії [11] присяга, поряд з форменим одягом та посадовим знаком, розглядається як символ прокуратури (ст. 59). Її прийняття передбачено Законом про прокуратуру Молдови (ч. 3 ст. 22) [12], проте в самому Законі передбачено підстави для звільнення прокурорсько-слідчих працівників, зокрема і за порушення присяги.

Децо нелогічно це питання врегульоване в законодавстві про прокуратуру Туркменістану, оскільки прийняття присяги працівниками не передбачено взагалі в тексті Закону про прокуратуру, проте ст. 74 містить, окрім інших, таку підставу для звільнення, як «порушення Присяги працівника прокуратури» (ч. 2) [13].

Законом про прокуратуру Armenії взагалі не передбачається прийняття прокурорськими працівниками присяги, в той же час міститься вказівка на таку підставу для притягнення до дисциплінарної відповідальності, як «суттєве порушення вимог «Кодексу поведінки прокурора»» (п. 3 ч. 1 ст. 46 Закону [14]). Взагалі не йдеться про прийняття присяги прокурорськими працівниками в законодавстві Білорусії, а підстави для їх звільнення, вказується в статті 63 Закону про прокуратуру, визначаються законодавством про державну службу и законодавством про працю, якщо інше не встановлено Законом та Положенням про проходження служби в органах прокуратури [15].

Чинний Закон про прокуратуру Казахстану децо нагадує вітчизняний Закон про прокуратуру до грудневих змін 2010 р., тобто прийняття присяги працівниками прокуратури передбачено (ст. 48), проте в законі не міститься її текст. В той же час, на відміну від Закону України «Про прокуратуру», в згаданому Законі Казахстану не визначаються підстави для звільнення проку-

рорських працівників, а міститься лише загальна вказівка, що трудові відносини прокурорських працівників регулюються трудовим законодавством (ст. 52) [16].

Порівнюючи вітчизняний Закон про прокуратуру із аналогічним законодавством країн пострадянського простору можна стверджувати, що він є відносно прогресивним, проте, вважаємо, що його окремі положення також потребують вдосконалення.

Зважаючи на величезну роль Генерального прокурора України в діяльності не лише прокурорської системи, а й держави в цілому, на наш погляд, слід скористатись прогресивним досвідом інших країн, прийнявши для нього окремих текст присяги, як це вже зроблено в Російській Федерації (ч. 3 ст. 12 Закону про прокуратуру [17]) та Молдові (ч. 6 ст. 16 Закону про прокуратуру [18]). Такі зміни матимуть значний позитивний вплив, оскільки прийняття присяги Генеральним прокурором України може відбуватись на урочистому засіданні Верховної Ради України, за присутності Президента України та інших вищих посадових осіб держави та висвітлюватись засобами масової інформації, що, в кінцевому рахунку, сприятиме підвищенню авторитету самого Генерального прокурора України та прокуратури загалом.

Окрім того, оскільки вітчизняним законодавцем обрано шлях щодо визначення спеціальних підстав для звільнення Генерального прокурора України, то, на наш погляд, ч. 2 ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» має бути доповнена і такою підставою, як порушення присяги. Також викликає зауваження і ч. 3 ст. 2 згаданого Закону, відповідно до якої «Генеральний прокурор України звільняється з посади також з інших підстав». Вважаємо, що такий перелік підстав для звільнення керівника прокурорської системи допускає зловживання в цій сфері, а отже задля запобігання їх можливості він має бути вичерпним.

Відповідно до ч. 3 ст. 46 Закону процедура прийняття присяги визначається Генеральним прокурором України, який на виконання цієї законодавчої норми, 21 січня 2011 р. затвердив відповідний Порядок [19]. Проте не можна, вважаємо, погодитись із пунктом 6 цього Порядку, за яким «у разі, коли присягає кілька осіб, за рішенням керівника прокуратури Присягу може зачитати один з них, після чого всі працівники, які прийняли Присягу, скріплюють її текст своїм підписом». Вище ми вказували на величезне морально-психологічне значення прийняття присяги, а отже, на наш погляд, за будь-яких умов кожна особа має не лише скріплювати текст присяги підписом, а проголошувати її особисто, як це відбувається при прийнятті військової присяги.

Виходячи з того, що до вітчизняного Закону України «Про прокуратуру» був включений текст присяги, відповідно і ст. 46-2 була доповнена такою підставою для звільнення прокурорів та слідчих, як «порушення «Присяги працівника прокуратури» чи відмови від її прийняття» (п. 2 ч. 2). У той же час текст присяги містить такі окремі оціночні поняття, як професійність, майстерність, принциповість, чесність та сумлінність, що вимагаються від кожного прокурорського-слідчого працівника. Проте, вважаємо, досить важко на практиці їх

застосувати, визначаючи чіткі критерії у цьому разі порушення присяги. Справа також ускладнюється тим, що ст. 46-2 Закону містить самостійну підставу для звільнення, як «притягнення до відповідальності згідно з Дисциплінарним статутом прокуратури України» (п. 6 ч. 2). Самим Дисциплінарним статутом [20, 15] встановлено, що підставою для притягнення до відповідальності є «невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків або за проступок, який порочить його як працівника прокуратури» (ст. 8). Проте текст присяги також покладає на працівників прокуратури такі обов'язки, як «сумлінним виконанням своїх службових обов'язків сприяти утвердженню верховенства права, законності та правопорядку» та «...з гідністю нести високе звання працівника прокуратури». Таким чином, виникає конкуренція норм, коли одні й ті самі дії, фактично, дають підстави для звільнення прокурорів та слідчих і за порушення присяги, і на підставі притягнення до відповідальності згідно з Дисциплінарним статутом прокуратури України.

Зважаючи на викладене, вважаємо, що в чинному законодавстві обов'язково повинен бути розтлумачений термін «порушення присяги», як це, наприклад, на сьогодні вже зроблено в Законі України «Про вищу раду юстиції» стосовно порушення присяги судьями судів загальної юрисдикції.

Вказане дозволяє зробити висновок, що дослідження інституту присяги має безперечно надзвичайно важливе теоретичне та практичне значення, а його вдосконалення потребує внесення змін до чинного законодавства.

Література

1. Винокуров С. Із виступу на розширеному засіданні колегії Генеральної прокуратури України, присвяченому питанням добору, розстановки, професійної підготовки та вихованню кадрів, 15 квітня 2008 року // Вісник прокуратури. — 2008. — № 4. — С. 7–21.
2. Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України : наказ Генерального прокурора України № 2 гн від 20 січ. 2006 р. // Збірник діючих наказів Генерального прокурора України : станом на 20 жовт. 2006 р. — О., 2007. — С. 80–83.
3. Долежан В. Призначення та звільнення керівників Генеральної прокуратури України: підстави, строки, процедура // Вісник Академії прокуратури України. — 2007. — № 3. — С. 44–50.
4. Ківалов С. В. Шляхи зміцнення кадрового потенціалу прокуратури // Вісник прокуратури. — 2007. — № 3. — С. 15–22.
5. Косюта М. Роботі з кадрами — постійну увагу // Право України. — 1998. — № 2. — С. 34–37.
6. Остапчук В. Щодо проблем добору кадрів для органів прокуратури // Вісник прокуратури. — 2009. — № 4. — С. 9–18.
7. Полянський Ю. Щодо змісту майбутнього Дисциплінарного статуту прокуратури України // Прокуратура. Людина. Держава. — 2005. — № 12. — С. 69–74.
8. Сухонос В. В. Організаційно-правові проблеми кадрового забезпечення органів прокуратури : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / В. В. Сухонос. — Х., 1999. — 171 с.
9. Пшонка А. В. Дисциплінарна відповідальність прокурорів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / А. В. Пшонка ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 2006.
10. Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» щодо затвердження тексту Присяги працівника прокуратури : Закон України від 23 груд. 2010 р. № 2889-VI // Голос України. — 2011. — № 7, 15 січ.
11. О Прокуратуре : Закон Латвийской Республики, принятый Сеймом 19 мая 1994 г. (с изменениями, внесенными по состоянию на 21 мая 2009 г.) [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.alex-lawyer.lv/zpro.htm>.
12. О прокуратуре : Закон Республики Молдова от 14 марта 2003 г. № 118-XV [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.procuratura.md/ru/leg/>

13. О прокуратуре Туркменистана : Закон Туркменистана от 15 авг. 2009 г. № 50-IV [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.turkmenistan.gov.tm/_ru/laws/?laws-01fp.
14. О прокуратуре : Закон Республики Армения от 29 марта 2007 г. (с изменениями) [Электронный ресурс] // Официальный сайт Генеральной прокуратуры Республики Армения. — Режим доступа : <http://www.genproc.am/ru/93/>
15. О прокуратуре Республики Беларусь : Закон Республики Беларусь от 8 мая 2007 г. № 220-З [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.pravo.by/webpra/text.asp?RN-H10700220>
16. О Прокуратуре : Закон Республики Казахстан от 21 дек. 1995 г. № 2709 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.pavlodar.com/zakon/?dok=00129&all=all>.
17. О прокуратуре Российской Федерации : Федеральный закон Российской Федерации от 17 янв. 1992 г. № 2202-1 [Электронный ресурс] // Официальный сайт Генеральной прокуратуры РФ. — Режим доступа : <http://genproc.gov.ru/documents/legal-base/document-2/>
18. О прокуратуре : Закон Республики Молдова от 14 марта 2003 г. № 118-XV [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.procuratura.md/ru/leg/>
19. Порядок прийняття Присяги працівника прокуратури та заходи щодо його виконання : затв. Наказом Генерального прокурора України від 21 січ. 2011 р. № 5 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.procuratura.md/ru/leg/>
20. Дисциплінарний статут прокуратури України : затв. Постановою Верховної Ради України 6 листоп. 1991 р. № 1796-XII // Відомості Верховної Ради. — 1992. — № 4. — Ст. 15.

Анотація

Свида О. Г. До питання щодо удосконалення інституту присяги прокурорських працівників. — Стаття.

У статті розглядаються актуальні питання вдосконалення інституту присяги прокурорсько-слідчих працівників. На основі аналізу зарубіжного досвіду робиться висновок про необхідність закріплення окремого тексту присяги для Генерального прокурора України та доповнення переліку підстав для його звільнення пунктом «порушення присяги». Обґрунтовується необхідність законодавчого тлумачення поняття «порушення присяги», оскільки це самостійна підстава для звільнення працівників прокуратури.

Ключові слова: прокурорсько-слідчі працівники, присяга, порушення присяги, Генеральний прокурор України.

Аннотация

Свида А. Г. К вопросу относительно усовершенствования института присяги прокурорских работников. — Статья.

В статье рассматриваются актуальные вопросы усовершенствования института присяги прокурорско-следственных работников. На основе анализа зарубежного опыта делается вывод о необходимости закрепления отдельного текста присяги для Генерального прокурора Украины, о дополнении перечня оснований для его увольнения пунктом «нарушение присяги». Обосновывается необходимость законодательного толкования понятия «нарушение присяги», поскольку это самостоятельное основание для увольнения работников прокуратуры.

Ключевые слова: прокурорско-следственные работники, присяга, нарушение присяги, Генеральный прокурор Украины.

Summary

Svida A. G. To the Question in Relation to the Improvement of Institute of Oath of Public Prosecutor's Workers. — Article.

The pressing questions of improvement of institute of oath of public prosecutor's workers are examined in the article. On the basis of analysis of foreign experience drawn conclusion about the necessity of fixing of separate text of oath for the Prosecutor general of Ukraine, about addition of list of grounds for his discharge a point «violation of oath». The necessity of legislative interpretation of concept «Violation of oath» is grounded, as it is independent foundation for the discharge of workers of office of public prosecutor.

Keywords: public prosecutor's workers, oath, violation of oath, the General public prosecutor of Ukraine.